

PAWEŁ BARCIK

GLOBUSY POLSKIE.
POLSKOJĘZYZYCHNE GLOBUSY ZIEMI 1840–2006.
COLLEGIUM MAIUS 5 IX–28 XI 2006

W dniach od 5 września do 28 listopada 2006 roku odbyła się wystawa zatytułowana: *Globusy Polskie – polskojęzyczne globusy Ziemi 1840–2006*, zorganizowana w pomieszczeniach Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Organizatorami wystawy były: Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego – Dział Historii Nauki i Instrumentów Naukowych, Muzeum Lubelskie – Oddział Dworek Wincentego Pola, a także Pracownia Konserwacji Dział Sztuki Małgorzaty i Wiesława Faberów z Warszawy.

W zamierzeniu informacyjno-edukacyjna wystawa podzielona została na cztery części. W pierwszej części, poświęconej kartografom, zgromadzono dokumenty i pamiątki związane z polskimi geografami i kartografami (E.M. Romerem, G. Wuttkem, A. Szymankiem i in.) oraz dzieła i pomoce dydaktyczne przez nich opracowane. W tej części znalazły się też dwa obiekty wypożyczone z Biblioteki Jagiellońskiej, z Oddziału Zbiorów Graficznych i Kartograficznych (*Mały atlas geograficzny* E. Romera z 1930 roku oraz „Polski Przegląd Kartograficzny” IX, nr 35, 1931, w którym omówiono nową metodę reprodukcji kartograficznej autorstwa Witolda Romera).

W drugiej części, poświęconej globusom z lat 1840–1937, można było zobaczyć najstarsze polskojęzyczne globusy Ziemi, początkowo produkowane w Norymberdze i Pradze, a po odzyskaniu przez Polskę niepodległości wytwarzane na jej terenie. Wśród tych ostatnich znalazły się m.in. globusy produkowane przez Zakłady Kartograficzne W. Głowczewski, A. Nowosielski w Warszawie, a także globusy E. Romera Książnicy Atlas Lwów. W tej części zgromadzono także instrumenty geodezyjne i kartograficzne, służące m.in. do pomiarów terenowych oraz obliczeń matematyczno-kartograficznych.

W części trzeciej, zatytułowanej „Globusy współczesne po 1945 roku”, zgromadzono obok globusów fizycznych i politycznych (z granicami administracyjnymi) także globusy indukcyjne, konturowe, uproszczone, krajobrazowo-zoologiczne i podświetla-

ne globusy dwutematyczne (na ogół fizyczno-polityczne). Uwagę zwracał ponadto globus z zamontowanymi urządzeniami służącymi do pomiaru temperatury, zachmurzenia i wilgotności względnej, a także globus składany ze strefami klimatycznymi, roślinnymi i prądami morskimi. Ciekawostką był globus zatytułowany „Trasami odkrywców”, na którym przedstawiono podróże żeglarzy epoki wielkich odkryć geograficznych i czasów późniejszych (m.in. Ferdynanda Magellana, Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Jamesa Cooka), a także globus (nieujęty w katalogu wystawy) z wyrysowanymi trasami pielgrzymek papieża Jana Pawła II.

W części czwartej wystawy zaprezentowano współczesne urządzenia służące do produkcji i konserwacji globusów. Na planszach oraz modelach zobrazowano proces powstawania globusów. Pokazano również, jak wygląda proces werniksowania i czyszczenia kuli, przedstawiono pantograf, czyli przyrząd kreślarski służący do powiększania lub pomniejszania map oraz urządzenie do naprawy globusów; pokazano również typowe ich uszkodzenia.